

ھۆمۆ ساپپيەن بەرەو كۆتايى سەردەمى سەھۆلبەندان

پېش كۆتايى ھاتى سەردەمى سەھۆلبەندان، ھۆمۆ ساپپيەن گەيشتېوۋە ھەموو بەشەكانى جىھان - جگە لە ناوچە نەگونجاۋەكان. بەلام تەنانەت پېشتريش، واتە دواى ئەۋەى ۴۰ ھەزار سال لەمەوبەر كۆچى بۇ ئوروپا كوردە، كولتورەكەى گەشەسەندىكى باشى بەخۆيەۋە بىنيوہ. لە فرىنى رۆجى راستەقىنەى فەنتازىدا كەسايەتى خۆى دەرىپوہ و خۆى بە دروستكىدى بەرھەمى ھونەرى نايب و تەنانەت يەكەم ئامپىرى مۇسقىقاشەۋە خەرىك كىردوۋە. دەتوانرېت دەستكەوتە كولتورپيەكان و ئەداى كولتوروى ئەو مەرفۇقە مۆدىرنە بە باشترىن شپوہ لە ئوروپادا نىشان بەدرېت. دەركەوتنى ھۆمۆ ساپپيەن لەو شوئىنە ديارى دەكرى كە پېى دەوترېت "Upper Paleolithic"، و دوا بەشى سەردەمى بەردى كەون پېش كۆتايى ھاتى سەردەمى سەھۆلبەندان بوۋە. ئەم سەردەمە بەردىنە كەونەى سەرەۋە لە ئوروپادا بەسەر چوار قۇناغدا دابەشكراۋە: ئاورىگناسيا "Aurignacien" ۳۸ بۇ ۳۲ ھەزار سال، گرافىتى "Gravettien" ۳۲ بۇ ۲۴ ھەزار سال، سۆلوترى "Solutrén" ۲۳ بۇ ۲۰ ھەزار سال و لە كۆتايىدا قۇناخى مەگدالىەنى "Magdalénien" كە مېژووہكەى دەگەرېتەۋە بۇ ماۋەى نىوان ۱۷ و ۱۲ ھەزار سال پېش ئەمرۆ.

شپوۋى ژيانى ھۆمۆ ساپپيەن لە بنەرەتدا جياۋازىيەكى ئەوتۆى لەگەل باۋباپىرانى نەبوۋە: ئەۋىش راۋچىيەكى بەئەزموون و لە رووى

ستراتېژىيەۋە گەلنىك بەرچاۋ بوۋە، ھەروەھا بە كۆمەل ھاۋكارىيە كەتەن كەردوۋە. زانىيارىيە كى بەرفراۋانى لەسەر ئەۋ روۋە كانە ھەبوۋە كە بۆ خواردن يان بەكارھىنانىتر گونجاۋ بوون. ھەروەھا شوتىيە تاييەتى بۆ كار دروست كەردوۋە، كە بەردەوام جىگۆركىيە پىندە كەرد، بەمەش خۆي لەگەل گۆرانكارىيە ۋەرزىيە كانى سروسشتدا دەگونجاندا. ھۆمۆ ساپىيەن ۋەنەي كۆكەرەۋەي ئاژەلى كىيوي تاييەتمەند دەخاتە روۋكە زۆر بە باشى دەبىزاني چلۆن لەگەل ژىنگە كەيدا ھەلسوكەوت بىكات ھەروەھا تا رادەيە كى دىبارىكراۋىش كۆنترۆلى بىكات. بەلام لەگەلدا كەرەسەي نوپى داھىنا كە لىھاتوۋىي داھىنەرانە مەزنىە كەي دەستنىشان دەكەرد. ھاۋكات پىرۆتئىنى گۆشت و گۆشتى ماسى جىگەيە كى ھەمىشەي لەسەر سفەي خۆراكىي ھۆمۆ ساپىيەندا ۋەدەست ھىنا. ئامپىرىكى دىكە كە گەلنىك گىنگ بوۋ، ئامپىرى فىردانى نىزە بوۋ، كە بە خىراپى ۋە ھىزىكى باشتر يارمەتيدەر بوۋ بۆ راۋكەردن بى ئەۋەي خۆي لە نىچىرە كان نىزىك كاتەۋە. لە كۆتايىە كانى سەردەمى پلىستوسىن "Pleistozäns"، واتە لە دەۋرۋبەرى ۱۲ ھەزار سال پىش زابىن، تىر ۋە كەۋانى لى زىاد كرا - چەكىك كە تا سەردەمى مۆدىرن بەردەوام مەۋف كەلكى لىۋەرگرتوۋە ۋە تەنبا كاتى بارووت دۆزراپەۋە، گىنگى خۆي لەدەستدا. ھەموو ئەم داھىنانانى ھۆمۆ ساپىيەن كە تەنبا لە پىناۋ باشكەردنى ستراتېژىيە كانى راۋكەردندا بوون، ۋەك داھىنانى شۆرىگىرەنەي ژبانى مەۋفايەتى سەير دەكەرن.

درىژەي ھەيە...